

tyč, tyčka, síť, síťka, lavice, praporek, ukazatel, siréna, klakson, led, trávník.

1.4 Hodnocení hry a hráčů je buď kladné, anebo záporné.

Kladné hodnocení: bojovný, dařit se, dobrý, důrazný, fair, gesto, klidně, kolotoč, konstruktivní, líbit se, mohutný, nadějný, nádherný, nápaditý, fingovat, forma, hezky, houževnatost, chuť, miláček, ideální, nebezpečný, nezadržitelně, úspěch, obdivuhodný, oprávněný, pěkně, podařit se, pochválit, pozorný, prudký, přesný, rytířský, řízný, skvělý, slušně, snadný, solidární, soustředěný, správný, suverénně, šťastný, těžký, tvrdý, ukázněný, věřit si, vtipný, výborně, výbušný, rtuťovitý, všudybyl, zazářit.

Záporné hodnocení: deprese, faul, hrubý, chybička, kiks, konečně, nepříznivý, nevybíravý, nevyužitý, nešvar, nepřesný, nepříjemný, nervózní, opožděně, podceňovat, pohroma, pomalý, promarnit, propást, riskantní, spálit, simulovat, smůla, smutně, špatný, trosky, unfair, váhavý, zahodit, zbytečné, zoufalý, zuřivý.

1.5 Aktualizacemi nazýváme lexikální jednotky, které se nejčastěji vztahují k místu utkání (Praha, Londýn, Řím, Dublin, Litvínov, Trenčín, Štvanice, Tampere), k jeho době a k okolnostem (zima, léto, citáty z tisku a z tiskových besed, také názory diváků, vztahy mezi týmy i hráči, trenéry a rozhodčími, historické reminiscence – počet vzájemných utkání, nastřílených branek, počet mistrovství aj.).²⁾

Tematické vymezení lexikální zásoby PRSR je zajímavé z mnoha důvodů. Je např. možno podle něho stanovit tematickou strukturu reportáže jako slohového útvaru a posloupnost témat v průběhu reportážního líčení. Teoretický přínos spočívá např. ve zjištění, že kvalifikovaní reportéři se brání průběžnému hodnocení sportovního děje, vyjadřování soudů; hráč, který byl po celé utkání kritizován, vstřelil rozhodující branku a stane se slavným, ale i naopak. Svě hodnocení proto vztahují na konkrétní činnost a na daný časový úsek. Samozřejmě hodnotící výrazy prokazují reportérovu nestrannost či zaujatost, porovná-li se ve vztahu k soupeřícím týmům i k jednotlivcům. Globální hodnotící soudy mají své oprávnění na závěr hodnoceného úseku (poločasu, třetiny) anebo celého utkání. Pozorný posluchač si vytváří vlastní hodnocení i z decentních průběžných atributů pro přihrávku, pro střelu, pro pohyb aj.

Slovní zásoba „aktualizační“ svědčí o reportérově profesionální kvalifikaci (znalost pravidel, historie i současnosti ve sportu, dat o hráčích, stadionech) i o jeho přípravě na dané vysílání (např. co psaly noviny, co řekli trenéři, jaká je atmosféra ve městě, kde soutěž probíhá apod.).

Aleš Procházka vnesl do PRSR prvek své generace – příznakový vztah k tématu. Zatímco jeho předchůdci mluvili vždy vážně (humorně a ironicky jen výjimečně), Procházka užívá humor, ironii i nadsázku programově:

- *Konečně se nebudeme muset vyhýbat zahraničním kolegům a odpovídat na otázky, o co že to ve Finsku hraje. I diváci si dnes mohou v rámci příjemných snů nechat zdát o hokeji.*
- *Domácí diváci mohli na jednu dvě sekundy otevřít ústa v očekávání pátého gólu a pak je zase museli sklápnout, protože gól se nekonal.*

2. Lexikální výstavba

Slovní zásoba PRSR je zajímavá, protože výběr lexikálních jednotek je určující kritérium pro žánrové zařazení i pro specifikaci tohoto útvaru. Podobně je určující i pro hodnocení kultivovanosti konkrétních reportáží. Některé lexikální jednotky užívané v reportážích nejsou obsaženy v současných jazykových slovnících, protože ty zatím poměrně málo odrážejí spontánně pronášené veřejné komunikáty se sportovní tematikou.

2.1 Slova podle četnosti a indexu opakování

Slovní zásoba pěti reportáží (tzn. mimo texty Procházkovy) tvoří následující obraz:

Autor	Počet slov	Počet hesel	Index opakování
Lauer	4 284	813	5,27
Červinka	4 703	823	5,71
Malina	4 965	806	6,16
Sigmund	4 981	952	5,23
Vácha	3 939	731	5,38
Celkem	22 872	2 310	9,90

Pořadí slov podle četnosti (prvních padesát hesel)

1.	býti	681	18.	branka	186	35.	před	87
2.	na	673	19.	mít	175	36.	křídlo	86
3.	a	626	20.	s, se	165	37.	u	84
4.	v, ve	422	21.	po	150	38.	za	81
5.	ten	396	22.	pravý	149	39.	Kanadan	80
6.	míč	316	23.	strana	131	40.	tak	78
7.	náš	310	24.	že	131	41.	útok	78
8.	už	305	25.	znovu	125	42.	jeden	77
9.	on	286	26.	přihrávka	115	43.	obraný	77
10.	to (částice)	253	27.	k, ke	108	44.	svůj	76
11.	do	217	28.	čára	106	45.	dávati	75
12.	tam	213	29.	levý	105	46.	také	75
13.	ale	211	30.	Skot	100	47.	hra	74
14.	z, ze	210	31.	ještě	97	48.	Ital	74
15.	teď	200	32.	hráč	94	49.	jenom	72
16.	kolouč	196	33.	minuta	92	50.	střela	74
17.	který	195	34.	nula	92			

Nejčetnějšími slovy v PRSR jsou výrazy utvářející gramatické a významové vztahy uvnitř věty, zájmena a substantiva. Vyjadřuje to obecné zákonitosti českého jazyka: spojky, zájmena, předložky a sloveso býti jsou v češtině nejčetnější.³⁾

Ze substantiv jsou nejčetnější slova vztahující se k sémantice sdělení: *míč, kolouč, branka, strana, přihrávka*. Kolektiva *Kanadan, Skot, Ital* aj. jsou četnější než příjmení jednotlivých hráčů (*Nedomanský, Geleta, Táborský, Adamec, Masopust, Nejedlý, Suchý, Puč* aj.).

Index opakování je v PRSR neobyčejně vysoký. Důvodem je jak tematická sevřenost, tak i to, že je do něho zahrnuto opakování osobních jmen, které např. FŠČ do hodnocení nezařadil. Některé osoby se přitom vyskytují v jediném, jiné ve více textech. Individuální rozdíly v dílech slovnících jsou malé. Dokazuje to, že reportáž se řídí objektivními jazykovými a tematickými měřítky a že všichni participující reportéři náležejí k jedné žurnalistické škole.

Zajímavá je i četnost slovních druhů:

Pořadí četnosti	Slovní druh	Četnost celkem	Četnost procent
1.	Podstatná jména	7 706	33,69
2.	Slovesa	3 927	17,17
3.	Příslovce	3 149	13,77
4.	Předložky	2 565	11,22
5.	Přídavná jména	1 966	8,59
6.	Zájmena	1 721	7,53
7.	Spojky	1 305	5,70
8.	Číslovky	523	2,29
9.	Cíloslovce	10	0,04
Celkem		22 872	100,00

Substantiva podle tabulky tvoří ze slovnědruhového hlediska nejvyšší pásmo společně se slovesy, a to jak sponovými, modálními a fázovými, tak i plnovýznamovými. Do pásma středně frekventovaných slovních druhů náleží příslovce, předložky, přídavná jména a zájmena.

Lexikální a slovnědruhovou povahu přímého reportážního líčení dokumentuje tento text:

Golonka. Golonkova přihrávka na levou stranu na Tikala. Tikal byl obsazen, byl u něho Peterson. Peterson vybojoval, a teď to provedli špatně Švédové, velmi dobře tam dojel Havel, Havel už za brankou švédského mužstva, ale tam ztratil s tím starým lišákem, šestatřicetiletým Stoltzem, obráncem švédského mužstva, ten už posílá Petersona, Peterson už je ve středním, v útočném pásmu na místě středního útočníka, na pravé straně má Öberga, Öberg v rohu kluziště, ale už je u něho Jiřík, Jiřík už po místě pravého křídla přejíždí, dostal se do obranného pásma, rozhodčí ukazují, že jeden z našich hráčů předčasně přejel modrou čáru, že je to tedy postavení mimo hru na modré čáře obranné třetiny švédského mužstva. (V)

Rozhlasová přímá sportovní reportáž je tedy velmi dynamická. Dynamičnost není přitom vyjádřena jen finitními slovesnými tvary, ale i četnými elipsami verba finita (*Meazza patičkou na Guaitu – L*) a deverbativními substantivy typu *střelec, útočník, obránce, aktér* (P) aj.

2.2 Stylová hodnota

Inventář lexikálních jednotek ve fotbalové a hokejové přímé rozhlasové reportáži je pestrý. Většinu tvoří spisovná neutrální slovní zásoba. Ze spisovných příznakových lexémů jsou nejčetnějšími termíny. V uvedených sportech jsou poměrně stabilizované a pracované.⁴⁾ Svědčí o tom, že PRSR je opravdu odborným, populárně naučným líčením průběhu sportovního děje. Mezi nespisovnými lexémy vysoko překračují průměr výrazy slangové s vysokým indexem opakování.

Užívání slangových výrazů z oblasti sportu „nejenže neruší, nýbrž je svým způsobem i funkční“⁵⁾. Důležité je, že jsou to slangové výrazy „střední roviny“ nikoliv „jazyk bariér“, se kterým se setkáváme v hledišti nebo stylizovaně i v beletrii.⁶⁾

Celkovou četnost a procentuální hodnotu slovních druhů z hlediska jejich stylové příslušnosti dokumentuje následující tabulka:

Slova podle stylové hodnoty	Celkem		Index opakování	Procenta	
	slov	hesel		slov	hesel
Spisovná					
Nepříznaková	19 658	1 956	10,05	85,95	84,67
Termíny	2 318	117	19,81	10,14	5,07
Publicizmy	172	32	5,38	0,75	1,39
Metafory	19	12	1,59	0,08	0,52
Expresiva	128	47	2,72	0,55	2,03
Knižní, řídní a zastaralá	72	33	2,18	0,31	1,43
Hovorová	28	14	2,00	0,11	0,60
Nespisovná					
Nářeční	1	1	1,00	0,01	0,01
Obecná	35	12	2,92	0,15	0,52
Slangová	191	24	7,95	0,83	1,04
Nezařazená v SSJČ	279	63	4,43	1,22	2,73

Nejčetnější termíny: *branka* – 186, *centrovat* – 51, *křídlo* – 86, *postavení* – 24, *přihrát/přihrávat* – 59, *přihrávka* – 115, *rozhodčí* – 59, *útočník* – 54, *útok* – 78, *obrana* – 36, *obránce* – 63, *obranný* – 77, *východa* – 15. V kopané jsou frekventované termíny *aut, kop, pokutový, poločas, spojka, trestný, území*; v hokeji jsou to výrazy *bodyček, hrzení, přesilový, kotouč* (196).

Rozdíly v užívání termínů jsou i mezi reportéry a asi jsou podmíněny také generačně. Tak J. Laufer neužíval slova *rozhodčí, nýbrž soudce* a neužíval výrazu *přihrávka*. Naopak A. Procházka běžně užívá anglického pojmenování *play-off*, které jeho předchůdci ve zkoumaných textech neužívali. Podobně P užívá slovo *puk*, dříve odborné, dnes neutrální. Jeho předchůdci užívali *kotouč* (196) a *touš* (1). Výraz *puk* pokládali za slangový.

Slovo *centr* ve významu „přihrání míče do středu“ SSJČ hodnotil jako slangové, ačkoliv sloveso *centrovat* klasifikoval jako sportovní termín. SSČ z roku 1994 *centr* klasifikuje již jako termín.

Podobně terminologickou hodnotu mají i výrazy typu *forčkovat, krosček, non-stop, autový (vzhazování), golfový (úder), hlavičkovat (hlavičkový, hlavičkář), přímý a nepřímý (kop), vhoz, založit – zakládat (útok)*. SSJČ je buď nezná, nebo je hodnotí jinak.

Publicizmy: *poslat/posílat* – 65, *ujmout se/ujímat se* – 18, *tandem* – 3, *zahrát/zahrávat* – 49, *zadák* – 5 aj. Naší metodou tabulace jsme nezjistili pravděpodobné publicizmy frazeologické podoby, jako např. *promarnit příležitost*, ani publicizmy metaforické povahy – *hradba těl, sevřít do kleští, pod taktovkou* (rozhodčího). Jejich komponenty však nacházíme často mezi výrazy s *přeneseným významem*. Doplňují je slova typu *kleště, konto, probudit se, trosky, kořist, val* aj.

K výrazům hodnoceným jako **expresiva** patří zdobněliny (*chvilíčka, chybička, kousiček, růžek, sluníčko, pomaloučku, vteřinka*), domácká označení hráčů (*Láďa, Olda, Tonda, Vašek, Vlasta*) a přezdívký (*Nedo, Toledák, Franta – Jiří Raška, Pišta* aj.). Tak u pojmenování populárních hráčů evidujeme celou škálu variant různých slohových platností: *Nedomanský – Václav Nedomanský – Václav – Vašek – Venca – Nedo*.⁸⁾ Expresivně bývá často označována i herní činnost a její subjekty i okolnosti: *chlapec (naši chlapci), inkasovat, kolotoč, pálit, poplácat, poštuchovat se, roztočit, tlačence, vy-*

šlápnout si, zakousnout se, vylovit, zavánět, otřepat se, raketový (start, rychlost) sklápnout, zapracovat, všudyl, proháčkovat se, úřadovat, s odřenýma ušima, stereo (ve dvojici), napakovat se (sázkaři), katr (za katrem), vyhecovat (se), kotrmelec (výkonnostní), hustý (atmosféra), zlobit (nepříjemně dotírat), exekutor (trestného střílení) aj.

Za hovorové označujeme společně se SSJČ výrazy typu *takhle, rovnou, střídačka, vyložený/vyloženě, zatopit/zatápět*, obecná jsou pojmenování typu *čuch, kanón, moc, levačka, pravačka, přeci, tedka/tecko*; jako nářeční SSJČ označuje výraz *teprva* (L).

Ke slangovým SSJČ řadí četné výrazy vztahující se ke sportu: *faul, faulovat, kiks, lajna, malá domů, padáček, patička, prohodit/prohazovat/prohození, rybička, unfair, vyškrábnout, zaseknout, zaúřadovat*. SSČ 1994 slova *faul* a *faulovat* klasifikuje jako neutrální.

Ke knižním, řidším a zastaralým náleží slova jako *jelikož, kolénko, nicméně* (jen SSJČ), *oproti, poznovu, razantní, rezultovat, strážce, uspět, zajisté, křížovat, počinek, všecek, tentokráte, zač, toliko, poté, posléze, dosti, dále, kterak*. (Hojně jich užívá i P.)

V SSJČ nejsou uvedena pojmenování buď vůbec, nebo ve smyslu užívaném ve sportovní publicistice: *betony (chrániče), dorážet, dorazit, doklepávat, doklepnout (míč nebo kotouč), chytit se, koncovka, narážečka, proháčkovat se, přehazovat, rozhazovat, rozdělovat, rozmontovat, rozebrat, panenka, přišpendlit (přitisknout na hrazení), rozsvícený (míč), třít se (pohybovat se v těsné blízkosti), vydolovat, zapracovat, zaseknout (prudce zastavit), zavěsit (vstříelit branku)*.

2.3 Přejatá a cizí slova

S výjimkou osobních jmen je v PRSR hodně slov cizího původu. V pěti evidovaných reportážích jsme zjistili 668 slov/207 hesel, tj. 3,80–9,90 procent. Převážná většina těchto slov je neutrální a má poměrně vysokou četnost: *akce* – 27, *atakovat* – 10, *metr* – 18, *minuta* – 92, *nula* – 92, *reprezentant* – 15, *situace* – 17, *sportovní* – 5, *sekunda* (P) – 13. Celkem 27 hesel patří mezi výrazy odborné: *centrovat* – 51, *bodyček* – 13, *aut* – 27, *gól* – 8, *odcentrovat* – 14. (P) užívá výrazy jako *vabank, angažmá, post, respektive, ambice* aj.

2.4 Vlastní jména osob

Prakticky každé osmé slovo v PRSR představuje označení osoby jménem – nejčastěji příjmením, řídce i křestním jménem či přezdívkou. Vlastní jména osob totiž čítají 13,18 procent veškeré počítačem evidované slovní zásoby pěti reportáží (celkem 3 014 slov z celkového počtu 22 872). Index jejich opakování je vysoký: v jednotlivých reportážích činí od 8,22 (V) po 16,25 (M) a celkově 12,30. Do této kategorie řadíme i jména hráčů podle národní příslušnosti: Kanadán, Švéd, Ital, Ir, Skot aj.

Nejčastěji jmenovaní hráči (H1) jsou: Nejedlý – 46 (L), Adamec – 50 (Č), Masopust – 46 (M), Huck – 34 (S), Suchý – 36 (V). Společně se v reportážích vyskytují 212krát a v pořadí četnosti by zaujali 13. místo. Zatímco četnost slov obecných prudce klesá, četnost osobních jmen je všeobecně vysoká.

Z faktu, že některý hráč je jmenován častěji než jiný, můžeme usuzovat na jeho aktivitu ve hře. V hokejových reportážích je četnost 10 osobních jmen nižší než v kopané, protože hráčů je víc. Příjmení a křestní jména reportéři více užívají pro domácí nebo své družstvo; cizí

hráče více nazývají podle národnosti nebo klubové příslušnosti. Ze souborných označení pro domácí nebo blízké družstvo se užívají souhrnná označení *naši, my*. V. Křístek nazývá tento tvar inkorporativním.⁵⁾

Skládání a výslovnost cizích vlastních jmen je složitá otázka. V naší žurnalistice má kultura užívání cizích vlastních jmen vysokou prestiž v důsledku výborných tradic.⁶⁾

2.5 Zkratková pojmenování

Pro mluvené texty je obecně užívání zkratk méně charakteristické než pro texty psané. Reportéři nicméně zkratky užívají, a to zejména pro názvy států (USA, NDR, ČR), soutěže (NHL, PM – Pohár mistrů), asociací a klubů (FIFA, VTŽ, TJ, VŠ atd.)

Pro užívání zkratk (výslovnost a skloňování) platí specifická pravidla.⁹⁾

Literatura a poznámky:

- 1) Podrobné komplexní studium přímé rozhlasové sportovní reportáže obsahuje nepublikovaná habilitační práce – J. Bartošek, *Jazyk rozhlasové sportovní publicistiky*, FF UP Olomouc 1990. O syntaxi PRSR srov. J. Bartošek, *Syntax přímé rozhlasové sportovní reportáže* – in AUPO, Fac. Phil., *Philologica* 65, 1992 str. 770–89. Zde viz také siohovotvornou definici PRSR jakožto publicistického mluveného spontánního monologického slohového útvaru.
- 2) Aktualizace zaujímají významnou část reportáže. Vypíňují zejména fáze, kdy je hra přerušena. (Za neprofesionální napak se považuje, když se reportér věnuje aktualizacím, zatímco probíhá důležitý sportovní děj, který posluchači zřetelně vnímají z kulisových mikrofonů.) Ve frekvenčním slovníku lexikální jednotky spjaté s aktualizacemi objevíme s nejnižšími indexy opakování.
- 3) Srov. o tom Jelínek, Bečka, Těšitelová: *Frekvence slov, slovních druhů a tvarů v českém jazyce*. Praha 1961. Podobně také M. Těšitelová a kol., *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*. Academia Praha. 1985, zejména str. 42–55.
- 4) Propracovanou a stabilizovanou slovní zásobu mají sporty jako kopaná, hokej, tenis, krasobruslení, lehká atletika, cyklistika, lyžování, odbíjená a házená. Menší publicitu v masmédiích, a proto i méně ustálenou terminologii mají např. bikros, skateboarding, kulečnick aj. Při nich vedle reportéra (komentátora) působí jako odborník hráč nebo trenér příslušného sportu. Termíny vysvětluje, pojmy objasňuje, pravidla ilustruje na hře apod. Srov. I. Svobodová, *K stylovému využití jazykových prostředků v televizní sportovní reportáži*. In: *Naše řeč*, 75, 1992, str. 72–77.
- 5) V. Křístek, *Poznámky k rozhlasové a televizní reportáži*. In: *Naše řeč*, 54, 1971, str. 242.
- 6) Srov. např. J. Bartošek, *Bohemians jako problém*. In: *Novinář*, 1973, č. 10., str. 24; J. Horecký, *O skloňování a psaní českých mien v slovenčine; tamtéž*. J. Bartošek, *Výslovnost cizích jmen*. In: *Novinář*, 1973, č. 11, str. 24 a 12, str. 25. V. Strahl, *Klíč k výslovnosti cizích jmen v češtině*. Český rozhlas Praha, 1994.
- 7) V. Bozděch, *O jazyce sportovních pořadů*. In: *Rozhlasová práce*, 1966, str. 126–128.
- 8) Volba označení hráčů (příjmení – křestní jméno – hypokoristikum – přezdívkou) podobně jako tykání či vykání sportovcům při novinářských interview je zajímavé publicistické téma. Srov. o něm. např. J. Bartošek, *Vlastní jména osob ve sportovní publicistice*. In: *Novinář*, 1972, č. 11, str. 20–21.
- 9) Srov. k tomu monografii J. Hrbáčka *Jazykové zkratky v češtině*; AUC, *Philologica*, *Monographia LXXVIII* – 1979. O zkratkách ve sportovní žurnalistice srov. J. Bartošek, *K diskusi o zkratkách*. In: *Naše řeč* 58, 1975, str. 25–30.

ROZHLASOVÁ REPORTÁŽ ve fondu Knihovny ČRo

Eva Kopřivová

(stav k říjnu 2006)

TEORIE, HISTORIE

- Běhal, Rostislav: Soupis přenosů aktuálních událostí, reportážních přenosů a rozhlasových reportáží Prahy, Brna a Moravské Ostravy od 18. 5. 1923 do 19. 3. 1939 (P, Čs. rozhlas 1962)
- Běhal, Rostislav: Vývoj české rozhlasové reportáže I. část (P, Čs. rozhlas 1962)
- Bílá místa rozhlasové historie (P, SRT 1999)
- Bouček, Zdeněk – Rottenberg, Ivo: ABC lovce zvuku (P, Práce 1974)
- Branžovský, Josef: České rozhlasové pásmo I. (P, Čs. rozhlas 1993)
- Branžovský, Josef: Publicistická a umělecká stylizace skutečnosti (P, SRT 1996)
- Celoštatný seminář pracovníků Čs. rozhlasu o feature (Bratislava, Čs. rozhlas 1974)
- Česká rozhlasová pásma (P, Čs. rozhlas 1970)
- Dannenberg, Georg – Rödel, Wolfgang – Engelhardt, Manfred: Dokumentární práce v rozhlase, rozhlasový dokument. Žurnalistické žánry znázorňující lidskou osobnost v rozhlase. Zliterárnění vysílání v rozhlase (P, Čs. rozhlas 1975)
- Galperin, Jurij: Živé slovo (P, Čs. rozhlas 1960)
- Gel, František – Křesťan, Rudolf: Budeš v novinách (P, Albatros 1976)
- Gembala, Otakar: Rozhlasový komentář (P, Čs. rozhlas 1982)
- Goldberg, Bernard: Jak novináři manipulují (P, Ideál 2005)
- Grygar, Mojmir: Umění reportáže (P, ČS 1961)
- Humpolec a Zálesí v českém rozhlase 1940 (Humpolec 1940)
- Jarošenko, V. N.: Informační žánry rozhlasové žurnalistiky (P, Čs. rozhlas 1974)
- K rozhlasové historii a teorii (P, SRT 2001)
- Kamenistý, Ján: Kapitoly z dejín rozhlasu na Slovensku 1926–1933 (Bratislava, Čs. rozhlas 1967)
- Kmoch, Jiří: Základy rozhlasového zpravodajství (P, Čs. rozhlas 1963)
- Kovářík, Vladimír: Proměny rozhlasové publicistiky I.+II. (P, SPN 1975, 1982)
- Kovářík, Vladimír: Vývoj rozhlasové publicistiky I. (P, SPN 1969)
- Lidé kolem mikrofonu (P, Orbis 1963)
- Maršík, Josef: Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby (P, SRT 1999)
- Maršík, Josef – Perkner, Stanislav: Teorie a praxe rozhlasové tvorby (P, Čs. rozhlas 1985)
- O rozhlasové reportáži (Bratislava, Čs. rozhlas 1960)
- Od mikrofonu k posluchačům (P, ČRo 2003)

- Odborník mluví v rozhlase (P, Orbis 1943)
- Pacovský, Jaroslav: Na vlnách rozhlasu (P, ČRo 1993)
- Perkner, Stanislav – Slovák, Leopold: Teorie a praxe rozhlasové žurnalistiky (P, Novinář 1986)
- Prameny k dějinám Čs. rozhlasu II. (P, Čs. rozhlas 1970)
- Prix Bohemia Radio 2006 (P, ČRo 2006)
- Renesance rozhlasové publicistiky (P, Čs. rozhlas 1964)
- Reportáž v rozhlase (Bratislava, Čs. rozhlas 1981)
- Reportáž v tisku a v rozhlase (P, SRT 1997)
- Režie publicistických rozhlasových pořadů (P, Čs. rozhlas 1975)
- Ročenka Čs. rozhlasu 1937 (P, Radiojournal 1937)
- Ročenka československého rozhlasu 1938 (P, Radiojournal 1938)
- Rozhlas v NSR (P, Čs. rozhlas 1963)
- Rozhlasová ročenka za období od 1. ledna 1938 do 15. března 1939 (P, Čs. rozhlas 1939)
- Rozhlasová žatva 1957–1963 (P, Čs. rozhlas 1965)
- Rozhlasové žurnalistické žánre. Reportáž (Bratislava, Čs. rozhlas 1973)
- Růt, Václav: Divadlo a rozhlas (P, Čs. rozhlas 1963)
- Srbová, Olga: Rozhlas a slovesnost (P, Vyšehrad 1941)
- Švácha, Miloš: Umění psát (P, Eduard Menšíl 1946)
- Votavová, Jarmila: Stručný nástin historie českého rozhlasu (P, Čs. rozhlas 1993)
- Vysíláme do éteru (P, Orbis 1963)
- Zázraky rozhlasu (P, Práce 1960)
- Zvukový dokument v rozhlase (Bratislava, Čs. rozhlas 1983)

OSOBNOSTI

- Holman, Miloslav – Malina, Karel: Co jsme do mikrofonu neřekli (P, Letokruhy 1993)
- Holman, Miloslav – Malina, Karel: Co se nevešlo do mikrofonu (P, Panorama 1983)
- Holman, Miloslav – Malina, Karel: Letadlo z Pisy obsazeno (P, Novinář 1981)
- Holman, Miloslav – Malina, Karel: U mikrofonu byli... (P, Novinář 1977)
- Invase (P, Sfinx 1947)
- Jenča, Juraj Ilja: Operace 2017 (P, NV 1984)
- Kolář, Josef: Podivuhodná setkání (P, SNDK 1955)
- Kolář, Josef: Nová podivuhodná setkání (P, SNDK 1956)
- Konvalina, Miroslav: Amerika bez iluzí (P, Radioservis 2006)

- Kroc, Vladimír: Jižním křížem krážem aneb Austrálie a Nový Zéland (P, Radioservis 1999)
- Krupauerová, Olga: S veverkami na půdě (P, Radioservis 2003)
- Kyncl, Karel: Gardenparty u královny a jiné reportáže, fejetony a poznámky z Británie (P, Radioservis 1996)
- Kyncl, Karel: Londýnský zpravodaj se hlásí (P, Radioservis 1998)
- Kyncl, Karel: Moje Británie (P, Radioservis 1992, 1996)
- Kyncl, Karel: V Buckinghamu otevřeno a jiné reportáže, fejetony, poznámky a připomínky z Británie (P, Radioservis 1994)
- Kyncl, Karel: V Manchesteru nemají manchester a jiné reportáže, fejetony a poznámky z Británie (P, Radioservis 1995)
- Kyncl, Karel: Zpráva čestného občana Texasu (P, NV 1969)
- Laufer, Josef: 50 let v našem sportu (P, MF 1957)
- Lustig, Arnošt: Okamžiky (P, Nakl. Andrej Štastný 2003)
- Malina, Karel: Rozhlasový reportér Josef Laufer (P, Novinář 1985)
- Mikoláš, Robert: Zápisky z válek a katastrof (P, Radioservis 2003)
- Novák, Pavel: Polský zápisník (P, Radioservis 2005)
- Pokorný, Milan: Karel Kyncl (P, Radioservis 2005)
- Pospíšil, Josef: Nejen za vesnickými muzikanty (Plzeň, vlastní náklad 2005)
- Povstání českého lidu (P, Archiv Čs. rozhlasu 1974)
- Rossová, Frieda: Z New Yorku... (P, Volvox Globator 1999)
- Sborník rozhlasových pásem Františka Gela (P, Čs. rozhlas 1965)
- Schneider, Jan: Bílomodrý fén (Třeboň, Java 2002)
- Schneider, Jan: Písmo větrných mlýnů (Třeboň, Java 2004)
- Sniegoň, Tomáš: Sever, za kamna vlezem (P, Radioservis 1998)
- Svobodná Evropa. Slobodná Európa (Vimperk, Papyrus 1995)
- Svozil, Bohumil: Krajiny života a tvorby Oty Pavla (P, Akropolis 2003)
- Šmíd, Jan: Tenkrát v Americe (P, Radioservis 1998)
- Štajf, Otakar: Dobrodružství s puncem Gel (P, Osmium 1997)
- Štáhlavský, David: Německo mezi řády (P, Radioservis 2006)
- Štáhlavský, David: Rusko mezi řádky (P, Radioservis 2000)
- Štáhlavský, David: Výpravy opačným směrem (P, Radioservis 2002)
- Štovičková, Věra: Prostor pro naději (P, Svoboda 1967)
- Tomáš, František: Nadzdvihování tíže (P, Academia 1995)
- Veselý, Josef: Kterak... (P, Titanic 2005)
- Wolowski, Jacek: Voláno z Varšavy (P, NV 1949)
- Zápisník zahraničních zpravodajů (P, Radioservis 1997)

ČLÁNKY

- Adramatskij, Vasilij – O reportážích z tělovýchovných přehlídek in: Bulletin Metodického kabinetu č. 10
- Agajan, L.: K čemu je reportérovi mikrofon in: Rozhlasová práce 2/1978
- Apropó, co dělá Andula? in: Radiojournal 49/1934
- Andriessen, Carl – Zuřivý reportér in: Bulletin Metodického kabinetu č. 10
- Běhal, Rostislav – Základy rozhlasové žurnalistiky in: Sešity novináře 3/1966
- Beneš, Jan – Sucharda, Zdeněk – Zkušenosti z reportáží ze Závodu míru 1961 in: Rozhlasová práce 3/1961
- Budzyński, Adam – Psáno mikrofonem in: Rozhlas ve světě 2/1979
- Celostátně o reportáži in: Rozhlasová práce 1/1986
- Celostátní seminář k rozhlasové reportáži – sborník in: Rozhlasová práce příloha 1/1986
- Cenek, Eda – Jak jsme dělali technickou reportáž in: Radiojournal 20/1930
- Cenek, Eda – Technická reportáž in: Radiojournal 17/1930
- Cincibus, Josef – Reportáž z defilé jednotek Wehrmachtu zbraní SS v Banské Bystrici 30.10.1944 in: Kovářík, Vladimír – Proměny rozhlasové publicistiky II. (P, SPN 1982)
- Cincibus, Josef – Rozhlasová reportáž in: Odborník mluví v rozhlase (P, Orbis 1943)
- Cincibus, Josef – Z reportážních cest in: Náš rozhlas 38/1946
- Cincibus, Josef – Zkušenosti rozhlasového reportéra in: Týden rozhlasu 52/1942
- Čtění hrdinů v Americe – reportáže amerického rozhlasu „Heroic deeds“ in: Radiojournal 3/1938
- Čtrnáctý, Miloš – První sportovní reportáž z hřiště in: Rozhlasová práce 9/1966
- Disman, Miloslav: Reportérem je M. D., nositel Řádu práce in: Rozhlasová práce 1/1963
- Disman, Miloslav – Závěrečné souhrnné poznámky z 1. dne II. soustředění reportérů Čs. rozhlasu Na Roztěži in: Bulletin Metodického kabinetu č. 10
- Dokumenty k vývoji rozhlasové reportáže in: Rozhlasová práce 4/1982
- Gel, František – Náš reportér v Norimberku in: Náš rozhlas 1/1946, Svět rozhlasu 11/2002
- Gel, František – O reportáži in: Rozhlasová a televizní práce 4/1958
- Gutwirth, V. – Nezdařená reportáž in: Svět mluví 10/1935
- František Havel – první reportér Čs. rozhlasu in: Rozhlas 12/1988
- Herlt, G.: Jak se má rozhlasový reportér připravovat na rozhovor in: Rozhlasová práce 1/1972
- Hlášení z letecké reportáže v Praze nalezeno in: Radiojournal 21/1935

- Hlavní reportážní záběry 27.–29. října in: *Náš rozhlas* 44/1946
- Hockeyové mistrovství světa v rozhlasových reportážích in: *Radiojournal* 6/1938
- Holman, Miloslav – Co ve vysílání nebylo in: *Rozhlas* 28/1989, 30/1989, 36/1989
- Hraše, Jiří: O prvenství rozhlasové sportovní reportáže in: *K rozhlasové historii a teorii* (P, SRT 2001)
- Hraše, Jiří – První předtočená reportáž in: *Svět rozhlasu* 9/2003
- Hrdlička, František – Březnová legenda in: *Rozhlasová práce* 1/1983
- Hrotka, L. – Rozhlasový reportér in: *Radiojournal* 5/1934
- Hyhlík, F. – Příspěvek k zvýšení účinnosti rozhlasové reportáže in: *Bulletin Metodického kabinetu* č. 10
- Jak vznikla reportáž z Lengede in: *Rozhlas ve světě* 1/1966
- Janata – Reportáž z továrny na papír in: *Radiojournal* 47/1934
- Janoušek, M. – Jedeme za reportáží in: *Náš rozhlas* 38/1940
- Jehl, Ludvík – Reportáž z Baarových Výhledů in: *Radiojournal* 30/1933
- Jmenování absolventů vojenské akademie důstojníky in: *Radiojournal* 33/1938
- K letecké reportáži našeho školského rozhlasu in: *Radiojournal* 27/1933
- Kisch, E. E. – Reportáž jako forma umění a forma boje in: *Bulletin Metodického kabinetu* č. 10
- Kolář, Josef – Zeman, F. K.: Od 1. máje k otázkám rozhlasové reportáže in: *Rozhlasová práce* 6/1965
- Kolos, M. – Umění rozhlasové reportáže in: *Host do domu* 5/1954
- Komenda, František – Stavitelé mostů – vojenská reportáž z Kroměříže in: *Radiojournal* 25/1936
- Krausse, Udo – Potthast, Hannes – Rozhlasová reportáž – žánr nejen pro „sváteční dny“ in: *Rozhlas ve světě* 1/1974
- Kroužil, M. – Pane, šlápnu do pedálu in: *Náš rozhlas* 10/1941
- Lamač, František – Jedničku našemu rozhlasu aneb Reportáž o velké reportáži in: *Rozhlasová práce* 10/1959
- Laufer, Josef – zakladatel sportovní reportáže in: *Rozhlas* 14/1988
- Laufer, Josef: Vypravuje zasloužilý pracovník v tělovýchově a sportu in: *Rozhlasová práce* 9/1961
- Laufer, Josef: Vypravuje zasloužilý pracovník v tělovýchově a sportu in: *Rozhlasová práce* 2/1962
- Lederer, Jiří – Dramata syrového života in: *Plamen* 11/1962
- Lesňák, Rudolf – O reportážnej tvorivej metóde v umelecko-dokumentárnych reláciach rozhlasu in: *Rozhlasová práce* 7/1962
- Letadlem za reportáží – devět vzrušujících dnů soutěže Malou dohodou in: *Radiojournal* 37/1937
- Löfflerová, Ilse – K podstatě reportáže in: *Rozhlasová práce* 9/1963
- Lukjanov, Lev – Fere, Jurij – Sedmero tváří práce rozhlasového reportéra in: *Studie a úvahy* 2/1963
- Lustig, Arnošt – Historie jedné reportáže in: *Rozhlasová práce* 4/1961
- Magnus, Uwe – K otázce typologie rozhlasových a televizních žánrů in: *Rozhlas ve světě* 7/1967
- Malina, Karel – Co ve vysílání nebylo in: *Rozhlas* 29/1989, 31–5/1989, 37–38/1989
- Malý, Josef – Jak dál se sportovní reportáží in: *Rozhlasová práce* 9/1965
- Mikrofon na šachtě in: *Radiojournal* 24/1930
- Mirosz, H. – Několik poznámek k práci rozhlasového reportéra in: *Bulletin Metodického kabinetu* č. 12
- Müller, B. – Bratislava in: *Radiojournal* 30/1933
- O reportáži in: *Rozhlasová práce* 3/1985
- O rozhlasové reportáži in: *Bulletin Metodického kabinetu* č. 13
- O rozhlasové reportáži – z diskuse v NDR in: *Rozhlas ve světě* 9/1966
- Obraz z tisíce sklíček in: *Náš rozhlas* 41/1940
- Od ovčí vlny k vlněné látce in: *Radiojournal* 18/1930
- Perkner, Stanislav – K vývoji reportážního programu v letech 1945–1948 in: *Rozhlasová práce* 2/1983
- Perkner, Stanislav – Reportér a organizátor in: *Rozhlas* 48/1984
- Pick, J. R. – Sportovní reportáž in: *Parodivan* (P, MF 1957)
- Reportáž z 21. století in: *Rozhlasová práce* 9/1959
- Reportáž z městské ústřední knihovny pražské in: *Radiojournal* 4/1936
- Reportáž z mořských hlubin in: *Radiojournal* 50/1934
- Reportáž ze Dne wehrmachtu 19.3.1939 in: *Svět rozhlasu* 7/2002
- Reportáže Sovětského rozhlasu 1941–1945 in: *Rozhlasová práce* 4/1982
- Reportér v zákulisí cirku in: *Týden rozhlasu* 22/1944
- Rödel, Wolfgang – O rozhlasové reportáži in: *Rozhlas ve světě* 8/1966
- Rödel, Wolfgang – Zobrazení člověka reportáží a portrétem in: *Rozhlas ve světě* 3/1973
- Rosen, Herbert – Reportáže z polární výpravy Mac Gregorovy in: *Radiojournal* 31/1938
- Rössler, Ivan – 70 let Československa in: *Rozhlasová práce* 1/1989
- Rozhlas vysílal reportáž z Filmových žní ve Zlíně in: *Náš rozhlas* 30/1940
- Rozhlasová reportáž s výše 6000 m in: *Radiojournal* 20/1935
- Rozhlasová reportáž z Národní banky československé in: *Radiojournal* 44/1938
- Rozhlasové reportáže na stránkách knihy in: *Rozhlasová práce* 3/1985

- Rubitzsch, Rudi – Rozhlasová publicistika mezi agitací a uměním in: Rozhlasová práce 6/1975
- S dětmi v prázdninové osadě in: Radiojournal 32/1933
- S mikrofonom na hady in: Náš rozhlas 33/1940
- S mikrofonom v oslavanské elektrárně in: Radiojournal 21/1930
- Schmitt, G. – Zobrazení socialistického člověka v reportážích NDR in: Rozhlasová práce 3/1973
- Schreiber, E. – Současné problémy reportáže a portrétu in: Rozhlasová práce 3/1973
- Stanislav Sigmund o sportovní reportáži in: Rozhlasová práce 1/1989
- Slapczyńska, Alina – Literární reportáž v polském rozhlase in: Rozhlas ve světě 5–6/1977
- Slet zahraničních reporterů in: Radiojournal 29/1938
- Sport – reportáž z Londýna in: Radiojournal 48/1937
- Sportovní reportáž z Antverp do Prahy in: Radiojournal 38/1930
- Sportovní reportáž z Drážďan in: Radiojournal 21/1935
- Sportovní reportáže in: Radiojournal 40/1930
- Sucharda, Zdeněk – Zkušenosti z reportáží ze Závodu míru 1961 in: Rozhlasová práce 3/1961
- Šafaříková, Zdena – Reportáž téměř renesanční in: Náš rozhlas 44/1946
- Šamla, J. V. – Člověk jako ryba in: Náš rozhlas 13/1941
- Štefánik, Stanislav – Aktuální problémy rozhlasové reportáže in: Rozhlasová práce 2/1977
- Šubrt, Karel – Ze zkušeností reportéra in: Studie a úvahy 4/1965
- Telepín, M. – Poznámky k rozhlasové reportáži in: Bulletin Metodického kabinetu č. 12
- U dělníků, kteří pracují ze zlata a stříbra in: Náš rozhlas 11/1941
- Vondrášek, Slavomil – Praha Letenská pláň 9. května in: Rozhlasová práce 5/1959
- Vydrží to? Rozhlasová reportáž z Výzkumného ústavu hmot a konstrukcí stavebních in: Radiojournal 8/1938
- Waltner, Josef: Elektrikou z Hloubětína až do Hlubočep in: Radiojournal 36/1933
- Waltner, Josef – Invalidovna in: Radiojournal 7/1934
- Waltner, Josef – Vzpomínáme in: Radiojournal 43/1934
- Weise, G. – Existují ve sportovních reportážích národní tendence? in: Rozhlas ve světě 3/1966
- Z reportérova mikrofону in: Náš rozhlas 37/1940
- Zeman, F. K. – Člověk a jeho práce in: Radiojournal 8/1933
- Zeman, F. K. – Kniha z rozhlasových reportáží in: Týden rozhlasu 20/1942
- Zeman, F. K. – Rozhlasová reportáž in: Radiojournal 9/1933, 12/1933
- TEXTY**
- Bednářová, Otká – Právo na zdraví in: Rozhlasová žatva 1957–1963
- Cincibus, Josef – Úvod k reportáži z defilé vojenských jednotek wehrmachtu zbraní SS na náměstí v Banské Bystrici in: Kovářík, Vladimír – Proměny rozhlasové publicistiky II. (P, SPN 1982)
- Cincibus, Josef – Číž, Ján – Reportáž ze Sjezdu rolnických komisí 28.–29. února 1948 in: Rozhlasová práce 4/1982
- le Cunff, Luis – Souris, Yvon – Bezvýznamný člověk in: Rozhlas ve světě 2/1966
- Farkaš, Július – Drihelová, Jarmila – Resutík, Milan – Aj tu svieti slnko in: Rozhlasová žatva 1957–1963
- Havel, Zdeněk – Cihelna in: Rozhlasová žatva 1957–1963
- Hejný, František – Reportáž o přírodní katastrofě in: Rozhlasová práce příloha č. 1/1986
- Henceval, Emil – Dasynoy, Philippe – Poslední léto na západě in: Rozhlas ve světě 6/1964
- Hotta, Yoshie – Tokio, 24 hodiny (reportáž) in: Rozhlas ve světě 1/1964
- Jenča, Ilja – Podejte mi pravou ruku in: Rozhlasová práce příloha č. 1/1986
- Jenča, Ilja: Reportáž z kosmodromu Bajkonur in: Rozhlasová práce 4/1982
- Klement, Václav – Voldán, Petr – Archívy promlouvají in: Rozhlasová práce příloha č. 1/1986
- Kocourek, František – Reportáž z přehlídky wehrmachtu in: Rozhlasová práce 4/1982
- Neuls, Jan – No pasaran in: Rozhlasová práce 11/1959
- Noel, Pierre – Camargue in: Rozhlas ve světě 10/1967
- Orlícký, Hanuš – Všechna mládež je naše in: Rozhlasová žatva 1957–1963
- Pražák, Čeněk – Volný, Sláva: Závazek in: Studie a úvahy 2/1968
- Reportuje Josef Laufer... – úryvky in: Rozhlasová práce 4/1982
- Schejbalová, Jarmila – Průmyslová reportáž in: Rozhlasová práce 4/1982
- Studs, Terkel – Zrození k životu in: Rozhlas ve světě 2/1964
- Šneková, Libuše – JZD Bulhary in: Rozhlasová žatva 1957–1963
- Štovičková, Věra – Jemen in: Rozhlasová žatva 1967
- Technik, Alfred – První reportáž z osvobozené Prahy in: Rozhlasová práce 4/1982
- Technik, Alfred – První reportáž z osvobozené Prahy Rudou armádou in: Kovářík, Vladimír – Proměny rozhlasové publicistiky II. (P, SPN 1982)
- Uvítání Vladimíra Remka a jeho kosmických druhů v Praze in: Rozhlasová práce příloha č. 1/1986
- Vaculík, Ludvík – Mladí mechanizátoři in: Rozhlasová žatva 1957–1963
- Voldán, Petr – Výlov rybníka Rožmberka in: Rozhlasová práce příloha č. 1/1986
- Záchrana horníků z Lengede in: Rozhlas ve světě 1/1966
- Zeman, Rudolf – Krátké prsty odborů in: Rozhlasová žatva 1967

ROZHLASOVÁ TEORIE A PRAXE

Mgr. Andrea Hanáčková

„Je to i můj problém.“

Několik zastavení nad dokumentárním cyklem Českého rozhlasu 3 – Vltava *ISMY po česku*

Pročítám po dvou letech původní záměr dokumentárního cyklu *ISMY po česku*, cyklu, který v roce 2005, později pak ještě v reprízách významně čeřil vody malé české komunity tvůrců, příznivců, posluchačů i případných odpůrců rozhlasového dokumentu a feature. Připomeňme výchozí situaci: sekce dokumentu v Redakci rozhlasových her a dokumentu (Český rozhlas 3 – Vltava) ve složení Zdeněk Bouček a Jitka Škápíková má za sebou společné desetiletí práce, soustředěné na reflexi současných témat, získání zkušeností z okolních zemí, účasti na mezinárodních soutěžích a v jejich porotách, vytváření okruhu nových spolupracovníků. Realizace rozsáhlých cyklů *Za divadlem*, *Cesta – s mikrofonem po skrytých stopách osudu*, *Divadlo svět* (galerií shakespearovských postav provází Martin Hilský), *Velký evropský feature* a *Trhliny* jasně naznačila směřování českého rozhlasového dokumentu, v nejlepších pracích dobře srovnatelného s evropskou produkcí. V této situaci přistupuje redakce k realizaci ambiciózního projektu celoročního dokumentárního cyklu, jenž si klade několik náročných cílů: mapování aktuálních společenských jevů, zkoumání českých konotací daného tématu, zprostředkování řady lidských příběhů, to vše ve spolupráci s vyváženým autorským týmem a s předpokladem interaktivního zapojení posluchačů. Na základě předloženého projektu získala redakce grant generálního ředitele Českého rozhlasu na vznik prvních deseti pořadů. Dramaturgie se ujala **Jitka Škápíková** a první dokument cyklu *ISMY po česku* se v premiéře představil 5. ledna 2005.

Kompletní analýza cyklu je téma na solidní diplomovou práci, která bude časem jistě na některém z vysokoškolských pracovišť zadána. V následujícím textu se pokouším formulovat jen několik momentů, které podle mého názoru vyzvedly cyklus *ISMY po česku* nad rámec „běžných“ rozhlasových produkcí. Upozorňuji i na jevy, které cítím jako problematičké, v ideálním případě diskutabilní a diskusi vyvolávající. Bylo by škoda, kdyby jedinečné věci, jež cyklus přinesl, zapadly v soukolí běžné denní rozhlasové rutiny, na kterou naříkají opakovaně všichni tvůrci náročnějších rozhlasových útvarů.

Jednotlivé oddíly textu se věnují naplnění dramaturgického záměru, výběru respondentů, kompozičnímu uchopení jednotlivých dokumentů cyklu, autorskému postoji, posluchačským ohlasům a celkovému produkčnímu uchopení cyklu. Uvozuji je citacemi z posluchačských ohlasů na cyklus *ISMY po česku*. Ve snaze nezahlit text příliš mnoha jmény, pracuji v rámci konkrétních pořadů s obecným označením profese nebo společenského zařazení respondentů.

„Váš pořad byl právě tím, který jsem asi intuitivně chtěl slyšet.“

Každý ze sledovaných rozhlasových dokumentů měl „rozkrývat, mapovat a pojmenovávat vybraný společenský jev na základě typických lidských příběhů v konfrontaci s pohledem odborníka“, praví se v dramaturgickém zadání cyklu *ISMY po česku* z podzimu 2004. Stejnou váhu má v následující větě důraz na českou polohu problému: „*Bude se zaměřovat na to, co je pro zkoumaný jev příznačně českého, jak se projevuje v naší současnosti, z jakého historického podhoubí vyrůstá a jak si stojí z pohledu celoevropského či celosvětového.*“ Citaci původního záměru považuji za velmi podstatnou, neboť právě tato základní anotace cyklu se stala měřítkem pro odbornou i laickou obec při posuzování jednotlivých pořadů. A zároveň výzvou pro všechny autory, kteří z jakéhokoli důvodu původní zadání překročili a využili dalších možností, jak daný -ismus pro rozhlas zpracovat.

Za výrazný klad, který sice není ukotven v původním záměru, ale zcela přirozeně vyplynul v průběhu tvorby a vysílání cyklu, považuji pestrost a odlišnou společenskou závažnost jednoho každého dílu cyklu. Vedle nejfrekventovanějších témat české i světové mediální scény, vesměs politických -ismů typu: islamismus, terorismus, globalismus, extremismus, antimilitarismus a komunismus, přinesl cyklus témata společenská a sociální: klientelismus, rasismus, urbanismus, alkoholismus, sadismus, workoholismus. Nevyhnul se ani módním námětům z oblasti komunikace a médií: skandalismus a exhibicionismus. Velkou skupinu vytvořila témata, jež bychom nejspíše označili jako „životní styl, víra a vyznání“: altruismus, idealismus, regionalismus, feminismus, environmentalismus, individualismus, judaismus, ekumenismus. A konečně byly zastoupeny i ISMY oddechové, zábavné, méně společensky závažné, ironické, zahrnující nejen způsob trávení volného času, ale i podstatné fenomény současné životní filozofie majoritní části české populace: turismus, hovadismus, hedonismus, amatérismus.

Zde bych ráda zmínila občasnou námítku proti samotnému názvu cyklu, kterou jsem zaznamenala v okruhu rozhlasových kolegů. Nepochybují, že to byl problém už v samotném zárodku nápadu: jak označit celou skupinu problémů, jejíž tematická různorodost je obrovská, míra závažnosti velmi rozdílná, ale celek by přitom měl podat jakýsi obraz reality, v níž všichni žijeme. Problém přípony ISMUS, jehož relevantní použití ve filozofii, uměnovědách, přírodních i technických vědách nezpochybňujeme, ale jeho výskyt nám nahání estetickou husí kůži všude tam, kde se zdánlivě nenabízí odpovídající pěkné české slovo, by jistě vydal na samotnou studii. Zcela pragmaticky ovšem konstatují, že posluchači zjevně název cyklu akceptovali, jeho dramaturgický záměr ze samotného titulku dobře pochopili a s obecným označením mapovaných problémů nálep-